

بررسی رابطه بین فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه نظری شهرستان ماکو

الهه پاشازاده^۱

^۱کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی، تهران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی بین فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه نظری شهر ماکو است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان متوسطه نظری شهر ماکو در سال تحصیلی ۱۴۰۲_۱۴۰۱ و نمونه آماری آن شامل ۳۳۰ دانش آموز بوده که با توجه به جدول مورگان به روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند ابزار گردآوری داده ها نیز شامل دو پرسشنامه، سازگاری اجتماعی و پرسشنامه محقق ساخته برنامه درسی فعالیت های فوق برنامه (پرسشنامه برنامه درسی فوق برنامه دربردارنده ۴۴ گویه و شامل ۴ مولفه ی بعد علمی و درسی، بعد فرهنگی (فرهنگی، دینی، هنری)، بعد اجتماعی، بعد جسمانی و ورزشی) بوده که روایی آن ها از طریق روایی صوری و محتوایی بررسی شد و پایایی آن ها از طریق آلفای کرونباخ به ترتیب (۰/۷۴) و (۰/۸۵) محاسبه و مورد تأیید قرار گرفت. به منظور توصیف و تحلیل داده های گردآوری شده از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه، آزمون t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه (Anova)، آزمون تعقیبی توکی (Tukey) برای مقایسه دو به دو) استفاده شده است.

واژه های کلیدی: فعالیت های فوق برنامه، سازگاری اجتماعی، دانش آموزان متوسطه نظری

مقدمه و بیان مسئله

در قرن حاضر برای مواجهه مؤثر با چالش ها و بحران های موجود میان پدیده جهانی شدن و بومی ماندن، بحران جمعیت، دگرگونی فناوری و شرایط حرفه ای، بستری مناسب تر و کارسازتر و موجه تر از نظام تعلیم و تربیت شناسایی نشده است. نظام تعلیم و تربیت باید از طریق تدارک زمینه های تربیت کامل و آموزش چگونگی رویارویی و نحوه سازگاری با مسائل، شایستگی های لازم برای سعادت و نیک بختی را در کودکان و نوجوانان ایجاد کند. (گیلک، ۱۳۸۵). سرعت فزاینده تغییرات و تحولات در عرصه های مختلف زندگی بشر در قرن بیست و یکم نقش آموزش و پرورش را نیز که از ارکان اصلی پیشرفت و توسعه در زمینه های گوناگون است دستخوش تغییر و دگرگونی کرده به طوری که یادگیری برای بهتر زیستن به عنوان یکی از اهداف آموزش و پرورش نوین مطرح شده و اندیشمندان آموزش و پرورش را ناگزیر به انتخاب شیوه های آموزش متفاوت نموده است. بنابراین، از جمله شیوه های مؤثری که نظام های آموزشی موفق برای مقابله با بحران های اجتماعی اتخاذ نموده اند، گسترش آموزش های غیر رسمی با عنوان فعالیت های فوق برنامه است. (شعاری نژاد، ۱۳۷۴) به کار بردن کلمه "فوق برنامه" بدین معنا نیست که فعالیت های فوق برنامه هیچ گونه برنامه ای ندارد، ارزش تربیتی فعالیت های فوق برنامه، نه تنها از فعالیت های رسمی کمتر نیست، بلکه در بعضی از موارد حتی بیشتر از آن ها است و و بین فعالیت های فوق برنامه و برنامه درسی رسمی ارتباط زیادی وجود دارد ولی فعالیت های فوق برنامه می تواند برعکس برنامه درسی رسمی که معمولاً سال ها ثابت می ماند، انعطاف پذیر باشد. (جعفریان، ۱۳۸۹: ۴۴) علاوه بر آن هدف اساسی فعالیت های فوق برنامه این نیست که تنها از سختی آموزش رسمی بکاهند و فرصتی برای استراحت دانش آموزان فراهم آورند، بلکه ارزش و اهمیت این فعالیت ها در توسعه تجربیات تربیتی دانش آموزان است. (حسنی، ۱۳۸۱: ۸۱) در حقیقت ارزش این گونه فعالیت ها تسهیل رشد و تکامل اجتماعی (فردریکس و اسلس، ۲۰۰۶) و رشد و تکامل مطلوب، ترویج ارزش های اخلاقی، تقویت روحیه نظم پذیری و . . . است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۴ به نقل از اوتاری نیا، ۱۳۸۷). بدیهی است که پوشش دهی قشر عظیم دانش آموزان دوره متوسطه در فعالیت های فوق برنامه مستلزم برنامه ریزی اصولی می باشد با توجه به موارد مطرح شده و نیز توسعه و گسترش تعداد مدارس در سطح کشور و گستردگی ابعاد جغرافیایی و منطقه ای کشور از یک سو و رشد قابل توجه دانش آموزان دوره متوسطه از سوی دیگر، در سال های اخیر مطالعه و بررسی فوق برنامه مدارس ضروری است. امید است نتایج این تحقیق بتواند در برنامه ریزی مدیران فوق برنامه مدارس موثر واقع گردد. تا گاهی در جهت رشد و اعتلای ساختاری فوق برنامه مدارس با توجه به افزایش تعداد دانش آموزان (بار، ۲۰۰۵) و با توجه به تاثیر آن بر سازگاری اجتماعی این قشر برداشته شود. آموزش های رسمی دارای ویژگی هایی چون زمان بسته، کلاس محور، موسسه مدار، برنامه محور، معلم محور و کتاب محور هستند. در این نوع یادگیری، امتحان ابزاری برای فشار و یادگیری است و به طور عمده بخش جدایی ناپذیر و طبیعی از فرایند یادگیری به شمار نمی آید. شاگردان وادار می شوند که مباحثی را بیاموزند که ضرورت آن ها را احساس نمی کنند و یا تکالیف و یا تمرین هایی را انجام دهند که انگیزه و علاقه چندانی برای انجام آن ها ندارند. (علم الهدایی، ۱۳۷۸). به نظر کریمی اصولاً برنامه های رسمی و متداول و کلاس ها و مدارس بیشتر متوجه پرورش حافظه و به کار انداختن قوای ذهنی شاگردان است و به رشد جنبه های عاطفی و اجتماعی افراد چندان توجهی ندارد. برای رفع نقایض و نارسایی های نظام آموزشی نیاز به برنامه ای تحت عنوان فعالیت های مکمل و فوق برنامه را در کنار برنامه درسی رسمی لازم و ضروری می نماید (شکرچی زاده و کریمیان، ۱۳۸۴)، نکته اصلی در پرداختن به آموزش غیر رسمی، وضعیت نامناسب آموزش های غیر رسمی بوده. مطرح شدن موضوع آموزش غیر رسمی و تاکید بر نقش و اهمیت آن نوعی هدار یا اعتراض خفیف نسبت به آموزش رسمی و یادگیری در اوقات فراغت جست و جو یا حتی بزرگ نمایی می شود، درست همان چیزی است که در چهارچوب هایی مانند آموزش و پرورش رسمی و آموزش کلاسیک وجود ندارد، یا اگر وجود دارد به گونه ای کم رنگ و کم تاثیر خودنمایی می کند، مانند رشد

^۱Fredricks and Eccles^۲Barr

خلاقیت، یادگیری داوطلبانه، نشاط ناشی از اختیاری بودن فعالیت ها، عمق و پایداری یادگیری، تناسب با ویژگی ها و تفاوت های فردی، رشد همه جانبه و متوازن جنبه های گوناگون شناختی، عاطفی و مهارتی." (تاجیک اسماعیلی، ۱۳۸۷: ۱۰). امروزه فعالیت های فوق برنامه به منظور گذراندن ساعات فراغت و ایجاد لحظات شاد و احساس آرامش و آسودگی بیشتر مطرح است، به علاوه به عنوان راه حل بسیاری از مشکلات جسمی و روحی افراد جامعه در نظر گرفته می شود (زاف، مور، پاپیلو و ویلیامز، ۲۰۰۳) و این رسالت وقتی به حیطه مدارس متوسطه می رسد، به دلیل نقش و حساسیت این دوره اهمیتی مضاعف پیدا می کند. چرا که مخاطبان اصلی مدارس متوسطه را نوجوانان و جوانانی تشکیل می دهند که باید نیازهای جسمی و روحی آنان را شناخت و راه های رشد و شکوفایی استعدادهای آنان را هموار ساخت. (شکرچی زاده و کریمیان، ۱۳۸۴: ۱۵۸). از آنجا که در بسیاری از مدارس متوسطه وسایل و امکانات تفریح و سرگرمی برای دانش آموزان دبیرستانی بسیار اندک است (مزدآ، ۱۳۵۱)، توجه به کارهای فوق برنامه نه تنها در کار آموزش و شکفتن استعدادهای دانش آموزان و همچنین در سازگاری آن ها می تواند سودمند باشد، بلکه قادر است آن را به صورت تفریح و سرگرمی سالم و سودمندی درآورد تا علاقه و توجه همه آنان را جلب کند و موجبات سازگاری به خصوص سازگاری اجتماعی آن ها را فراهم آورد.

بسیاری از دست اندرکاران تعلیم و تربیت براین عقیده اند که برخی از فعالیت های فوق برنامه مانند اردو و بازدید نقش موثری در نشاط و سلامتی روحی و اجتماعی دانش آموزان داشته (هاریزون و نارایان، ۲۰۰۳) و حضور دانش آموزان در فعالیت های فوق برنامه باعث خواهد شد با توجه به سبک شدن برنامه های درسی (شولراف، ۲۰۱۰^۵) و توجه و علاقمندی دانش آموزان به مطالعه کتاب های غیر درسی بیش تر شود. (بهارستانی، ۱۳۸۳). بنابراین مسئله پژوهش حاضر این است که فعالیتهای مختلف فوق برنامه با عنوان اردوهای دانش آموزی، بازدیدها، فعالیت های هنری از قبیل عضویت در گروه های نمایش و سرود آموزشگاهی و فعالیت های ورزشی و غیره ارائه شده در مدارس تا چه اندازه می تواند جهت تطبیق دانش آموزان با جامعه و به عبارت دیگر با سازگاری اجتماعی ارتباط داشته باشد.

فعالیت های فوق برنامه

فعالیت های فوق برنامه مجموعه فعالیت های سازمان یافته و پیش بینی شده ای است که به منظور تثبیت، تعمق و آشنایی و کارکرد عملی در طول سال تحصیلی برای دانش آموز در نظر گرفته می شود تا به رشد و تعالی، شکوفایی استعدادها و مشارکت در برنامه های عملی کمک کند. این برنامه در توسعه تجربیات تربیتی دانش آموزان نقش مهمی دارد، در غرض برنامه درسی قرار گرفته است، نیازهای فردی دانش آموزان و ویژگی های محلی و منطقه ای را مورد توجه قرار می دهد و بالاخره موجب غنای برنامه درسی می شود. (فضلی خانی، ۱۳۸۲). فعالیت های فوق برنامه نمایان گر این حقیقت است که آن ها در زندگی دانش آموزان به ویژه نوجوانان، تاثیری مثبت دارند. تاثیرات فعالیت های فوق برنامه را می توان در محورهای زیر خلاصه کرد:

__ رشد و تکامل شخصیت مطلوب

__ تسهیل رشد و تکامل اجتماعی

__ رعایت تفاوت های فردی در رغبت ها

__ اجتماع دانش آموزان

__ برقراری روابط سودمند میان معلم و دانش آموز. (شعاری نژاد، ۱۳۶۶ به نقل از پروین، ۱۳۸۹).

فایده فعالیت های فوق برنامه برای دانش آموزان

- ۱- دانش آموزان بیش از کلاس درس از آنها استفاده می کنند،
- ۲- زمینه را برای رشد و سلامت بدنی و فیزیولوژیکی دانش آموزان فراهم می آورد،
- ۳- به رشد و تکامل توانایی های فردی برای دریافت ارزش کار کمک می کند،

^۵Zaff, Moore, Papillo and Williams

^۶Harrison and Narayan

^۷Shulruf

۴- احترام به دیگران و زندگی و همکاری مطلوب با مردم را به افراد می آموزد (پروین، ۱۳۸۹).

سازگاری اجتماعی

سازگاری اجتماعی، به عنوان یکی از انواع سازگاری، به معنای تطابق با مقتضیات اجتماعی، رعایت اصول و قوانین جامعه و کارایی در تماس های اجتماعی است. سازگاری فرایندی پیوسته است که طی آن فرد رفتار خود را با هدف ایجاد رابطه ای بسنده و مؤثر با محیط، سایر انسان ها و خود تغییر می دهد. اساس سازگاری اجتماعی بوجود آوردن تعادل بین خواسته های خود و انتظارات اجتماع است که می تواند بر تمام ابعاد زندگی فرد تأثیر گذارد. (دینگرا، منهس، تانکور، ۲۰۰۵). "گروهی معتقدند که سازگاری اجتماعی در رأس سازگاری اجتماعی بوده و چنانچه فردی در این زمینه قادر به انجام وظایف اش گردد در سایر زمینه ها نیز با مشکلی روبرو نخواهد شد و طیف گسترده ای چون اجتماع، خانواده، عواطف، بهداشت و ... را شامل می شود." (اوتاری نیا، ۱۳۸۷: ۴).

نتایج پژوهش ها حاکی از آن است که کودکان و نوجوانانی که دارای مشکلاتی در زمینه سازگاری اجتماعی هستند، سطوح، بالایی از طرد اجتماعی و تنهایی می باشند. (استل، جونز، پیرل، وان آگر، فارمر و رودگین، ۲۰۰۸). مانکسی (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان رابطه بین سازگاری اجتماعی دانش آموزان و یادگیری ریاضی نشان داد که مهارت های ارتباطی و اجتماعی دانش آموزان با میزان یادگیری آنها ارتباط معنی داری دارد. رابرت پریز (۲۰۰۶) نشان داد که حمایت اجتماعی با سازگاری اجتماعی، رابطه مستقیم دارد، همچنین میجرسوزان (۲۰۱۱) نشان داد که که شیوه های مقابله با استرس بر سطح سازگاری اجتماعی افراد مؤثر است. سه کانون اصلی سازگاری: خانواده، عوامل فردی، عوامل اجتماعی است.

البیدور کاهش در سازگاری و بهزیستی این کودکان ناسازگار را نه به ساختار غیر سنتی خانواده، بلکه بیشتر به فرایندها و پویایی درون خانواده از قبیل تعارضات خانوادگی و برخوردهای والدین نسبت می دهند. (البیدور، ۲۰۰۴). عوامل ژنتیکی و ارثی نیز نظیر اختلالات جسمی، روانی و عاطفی ارثی که زمینه را برای رفتارهای بزهکارانه و ناسازگاری اجتماعی فراهم می کنند. (ایواتا، نوبرو، هیگوچی، هینا، ۲۰۰۱).

جوکومار (۲۰۱۳) مطالعه ای با عنوان: "سازگاری اجتماعی در دانش آموزان مقاطع بالا" روی ۶۰۰ دانش آمو انجام دادند نشان دادند که تفاوت معناداری بین دانش آموزان دختر و پسر در سازگاری اجتماعی وجود دارد. گست و مک ری (۲۰۰۹) در تحقیق خود تحت عنوان: "ارتباز بین فعالیت های فوق برنامه نوجوانان و میزان ناسازگاری و افسردگی در آن ها" با نمونه گیری از ۱۳۴۶۶ نوجوان در مقطع ۷ تا ۱۲، به این نتیجه رسیده اند که عوامل وضعی و محیطی می تواند تأثیر مثبت روی جوانان داشته باشد.

جمالی و فوزی (۲۰۰۷) در پژوهش خود با عنوان: "ارتقا و توسعه ارزش های انسانی در جریان فعالیت های فوق برنامه" با استفاده از مصاحبه با ۱۵ دانشجو که در دوران دبیرستان که در فعالیت های فوق برنامه شرکت داشتند، به این نتایج دست یافتند که این فعالیت ها نه تنها موجب پیشرفت تحصیلی می شود بلکه قابلیت بیشتری برای کسب ارزش های اخلاقی و انضباطی فراهم می کند.

هاشکت و ویلاجبی (۲۰۰۶) با هدف بررسی تأثیرات چندگانه در سازگاری اجتماعی کودکان انجام دادند. آن ها با مطالعه نقش عوامل اجتماعی، شناختی و عاطفی و تأثیر والدین بر اطلاعات اجتماعی کودکان و الگوی سازگاری اجتماعی کودکان در

^۱Dhingra, Manhas, Thankur

^۲Estell, Jones, Pearl, Van Acker, Farmer& Rodkin

^۳Munkacsy

^۴Robert Perez

^۵Meijer, Susan

^۶Elbedour

^۷Iwata, Nobouru, Higochi, Hina

^۸Jaikumar and Muthumanickam

^۹Cuests & Mckee

^{۱۰}Jamalis, Fauzee and Amar

^{۱۱}Haskett and Willoughby

مدرسه، نشان دادند که اعتقادات منفی والدین در ناسازگاری اجتماعی کودکان تاثیر بسزایی داشته است. فلدمن و مت جانسکو (۲۰۰۵) با پژوهشی تحت عنوان "نقش فعالیت های فوق برنامه مدرسه بر رشد نوجوانان" با تاکید بر الگوهای شرکت در فوق برنامه ها، دستاوردهای آموزشی و تاثیر آن بر سازگاری به این نتیجه رسیده اند که ارتباط بین شرکت در برنامه های فوق برنامه و دستاوردها مثبت بوده است. بتز و ریدکی (۲۰۰۵) در پژوهش خود تحت عنوان: "برنامه های آینده و فعالیت های فوق برنامه برای نوجوانان در حال بلوغ و جوانان بالغ" با بررسی پرونده های ۲۵ دانش آموز بین سنین ۱۴ تا ۲۱ سال در مورد مسائل بهداشتی، فعالیت های درسی و فوق برنامه ها و ارتباطات اجتماعی به این نتیجه رسیده اند که اغلب این جامعه آماری (نوجوان و جوان) تفکر و احساس مثبتی نسبت به تجربیات مدرسه خود داشتند. بنابراین مسئله اساسی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان متوسطه نظری است. بدین ترتیب فرضیه های پژوهش عبارتند از:

۱. بین بعد علمی و درسی فعالیت های فوق برنامه مدرسه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان در دوره متوسطه نظری رابطه وجد دارد.
۲. بین بعد فرهنگی فعالیت های فوق برنامه در مدرسه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان در دوره متوسطه نظری رابطه وجد دارد.
۳. بررسی میزان بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه مدرسه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان در دوره متوسطه نظری رابطه وجود دارد.
۴. بررسی بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان در دوره متوسطه نظری رابطه وجود دارد.
۵. میزان سازگاری اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر متوسطه نظری تفاوت وجود دارد.
۶. میزان سازگاری اجتماعی در پایه های تحصیلی دوره متوسطه نظری تفاوت وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

روش پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی است. چرا که نظرات دانش آموزان را به عنوان افراد نمونه مورد بررسی قرار می دهد و از آن جهت توصیفی است، که هدف آن شناخت صفات، عقاید، افکار، رفتارها و سایر مسائل افراد یک جامعه از طریق مراجعه به آن ها است که از طریق جمع آوری نظرات افراد نمونه و واقعیت های مربوط به زندگی آن ها، می توان این صفات، ویژگی ها، نگرش ها و عقاید مورد بررسی و مطالعه قرار دهد. روش این تحقیق با توجه به موضوع و اهداف آن و به منظور کشف روابط میان متغیرها از نوع همبستگی می باشد، که در این تحقیق متغیرهای تعدیل کننده (جنسیت، پایه های تحصیلی و رشته)، متغیر کنترل (متوسطه نظری)، متغیر پیش بین کننده (برنامه درسی پنهان) و متغیر وابسته (سازگاری اجتماعی) می باشد، که محقق در این تحقیق میزان و جهت همبستگی و رابطه بین این دو متغیر را بررسی می کند.

جامعه آماری مورد مطالعه کلیه دانش آموز دختر و پسر دوره متوسطه نظری دولتی شهرستان ماکو که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ مشغول به تحصیل هستند و سن تقویمی آنها بین ۱۸-۱۴ سال است. که بالغ بر ۲۳۷۰ نفر می باشند. حجم نمونه از جدول برآورد حجم نمونه مورگان که شامل ۳۳۰ نفر می شد، از روی حجم جامعه (با سطح اطمینان ۰/۹۵)، به روش نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب شدند. بدین صورت که محقق شهرستان ماکو را برحسب موقعیت جغرافیایی به سه ناحیه شمال، جنوب، مرکز تقسیم و از هر کدام برحسب پایه و جنسیت نمونه مورد نظر خود را انتخاب کرده.

^۱Feldman and Matjasko

^۲Betz

جدول ۱: تعداد و درصد دانش آموزان براساس رشته و جنسیت

رشته	انسانی			تجربی			ریاضی		
	فراوانی		درصد	فراوانی		درصد	فراوانی		درصد
	جامعه	نمونه	فراوانی	جامعه	نمونه	فراوانی	جامعه	نمونه	فراوانی
پایه اول	دختر	۴۹۸	۶۹	٪۲۱					
	پسر	۶۵۴	۹۱	٪۲۷/۵					
پایه دوم	دختر	۱۳۳	۱۸	٪۵/۵	۱۷۵	۲۴	۴۰	۶	٪۱/۵
	پسر	۷۵	۱۱	٪۳	۱۶۸	۲۳	۷۹	۱۱	٪۳/۵
پایه سوم	دختر	۱۱۴	۱۶	٪۵	۱۲۹	۱۸	۳۲	۵	٪۱/۵
	پسر	۴۷	۷	٪۲	۱۳۳	۱۸	۹۲	۱۳	٪۴

(نکته: برای پایه اول رشته در نظر گرفته نمی شود)

جهت بررسی متغیرهای پژوهش از دو ابزار استفاده شد الف : پرسشنامه شخصیتی کالیفرنیا^۱؛ ب: پرسشنامه محقق ساخته برنامه درسی پنهان. محقق جهت بررسی سازگاری اجتماعی از پرسشنامه استاندارد سازگاری اجتماعی کالیفرنیا و برای آزمون متغیر برنامه درسی پنهان از پرسشنامه محقق ساخته که شامل چهار مولفه، ساختار فیزیکی، جو اجتماعی، جو سازمانی و کنش متقابل معلم و دانش آموز می باشد استفاده کرده است.

ضریب پایایی این پرسشنامه در این تحقیق از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۴ می باشد. که نشان دهنده پایایی نسبتاً بالایی است. میزان پایایی پرسشنامه برنامه درسی پنهان در (۱) مولفه های ناشی از ساختار فیزیکی (۲) مولفه های ناشی از جو اجتماعی (۳) مولفه های ناشی از ساختار سازمانی (۴) مولفه های ناشی از روابط معلم و شاگرد به ترتیب با مقادیر ۰/۸۴۰، ۰/۸۳۵، ۰/۸۶۰ و ۰/۸۸ و میانگین ۰/۸۵ محاسبه گردید که بیانگر پایایی بالای ابزار پژوهش می باشد.

به منظور بررسی روایی هر دو پرسشنامه ذکر شده در بالا از روش تعیین روایی محتوایی استفاده شده است. این امر با توجه به نظرات اساتید متخصص در مورد پرسشنامه های پژوهش حاضر استفاده گردید. همچنین به منظور پاسخگویی به فرضیه های پژوهش از همبستگی، رگرسیون چند متغیره، آزمون t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. در این پژوهش پرسشنامه استاندارد کالیفرنیا برای سنجش سازگاری اجتماعی و پرسشنامه محقق ساخته فعالیت های فوق برنامه بر روی ۳۳۰ دانش آموز کلاس های اول، دوم، سوم متوسطه نظری اجرا گردید.

یافته های پژوهش

فرضیه اول: بین فعالیت های فوق برنامه به طور کل و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

^۱california test of personality

^۲Anova

^۳Tukey

جدول ۲: میزان همبستگی بین فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

آماره	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	۳۳۰	۰/۴۲۱	۰/۰۰

p>0/01

جدول ۳: رگرسیون چند متغیره بین فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	B	خطای معیار	بتا	T	سطح معناداری	کجی	کشیدگی
	۰/۰۸۹	۰/۰۱۱	۰/۴۱۸	۸/۳۳۲	۰/۰۰	۰/۰۱۳۹	-۰/۵۹۱

با توجه به جدول (۱) و (۲) که در آن سطح معناداری بین فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی، کوچکتر از ۰/۰۱) می باشد، فرض صفر H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود، بنابراین مشخص می گردد که بین این دو متغیر با همبستگی (۰/۴۱۸) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه تحقیق مورد تأیید واقع می شود. این نشان دهنده این است که هر چه نمره فعالیت های فوق برنامه بالا می رود، شاهد سازگاری اجتماعی بیشتر در دانش آموزان هستیم. فرضیه دوم: بین بعد علمی و درسی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

جدول ۴: میزان همبستگی بین بعد علمی فعالیت های فوق برنامه و ابعاد سازگاری اجتماعی

آماره	قالب اجتماعی	مهارت اجتماعی	علاقه ضد اجتماعی	روابط خانوادگی	روابط آموزشی	روابط اجتماعی
همبستگی با بعد علمی	۰/۲۰۲	۰/۶۲۷	۰/۲۷۶	۰/۲۴۱	۰/۲۵۵	۰/۲۴۰
تعداد	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰
میانگین	۲۴/۰۰	۴۸/۳۳	۲۲/۰۵	۲۱/۵۶	۲۰/۵۱	۲۱/۵۲
انحراف استاندارد	۱/۷۶	۸/۰۳	۲/۰۳	۲/۰۱	۲/۰۲	۲/۳۴
سطح معناداری	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

جدول ۵: رگرسیون چند متغیره بین بعد علمی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

بعد علمی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	B	خطای معیار	بتا	T	سطح معناداری	کجی	کشیدگی
	۰/۳۸۱	۰/۰۴۷	۰/۴۰۹	۸/۱۱۵	۰/۰۰	۰/۰۱۳۹	-۰/۵۹۱

با توجه به جدول (۴) که در آن سطح معناداری بین بعد علمی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی، کوچکتر از ۰/۰۱) می باشد، فرض صفر H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود، بنابراین مشخص می گردد که بین این دو متغیر با همبستگی (۰/۴۰۹) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه تحقیق مورد تأیید واقع می شود. به عبارت دیگر

چنانچه نظر دانش آموزان نسبت به بعد علمی فعالیت های فوق برنامه مدرسه مساعد باشد، میزان سازگاری اجتماعی نیز بالا خواهد بود.

فرضیه سوم: بین بعد فرهنگی(فرهنگی، هنری، دینی) فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

جدول ۶: میزان همبستگی بین بعد فرهنگی فعالیت های فوق برنامه و ابعاد سازگاری اجتماعی

آماره	قالب اجتماعی	مهارت اجتماعی	علاقه ضد اجتماعی	روابط خانوادگی	روابط آموزشی	روابط اجتماعی
بعد فرهنگی	۰/۱۰۴	۰/۸۳۶	۰/۲۰۱	۰/۲۱۰	۰/۲۸۸	۰/۲۱۱
تعداد	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰
میانگین	۲۴/۰۰	۴۸/۳۳	۲۲/۰۵	۲۱/۵۶	۲۰/۵۱	۲۱/۵۲
انحراف استاندارد	۱/۷۶	۸/۰۳	۲/۰۳	۲/۰۱	۲/۰۲	۲/۳۴
سطح معناداری	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

جدول ۷: رگرسیون چند متغیره بین بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	B	خطای معیار	بتا	T	سطح معناداری	کجی	کشیدگی
	۰/۳۳۸	۰/۰۴۹	۰/۳۵۵	۶/۸۸۵	۰/۰۰	۰/۰۱۳۹	-۰/۵۹۱

با توجه به جدول (۶) که در آن سطح معناداری بین بعد فرهنگی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی، کوچکتر از ۰/۰۱ ($P < ۰/۰۱$) می باشد، فرض صفر H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود، بنابراین مشخص می گردد که بین این دو متغیر با همبستگی (۰/۳۳۵) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه تحقیق مورد تأیید واقع می شود. در توضیح این مطلب می توان گفت: هر چه فعالیت های برنامه های فوق برنامه از نظر فرهنگی مطلوب تر باشد، پیامدهایی که بعد فرهنگی به عنوان مولفه ی فعالیت های فوق برنامه بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان خواهد داشت، مطلوب تر خواهد بود. فرضیه چهارم: بین بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

جدول ۸: میزان همبستگی بین بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه و ابعاد سازگاری اجتماعی

آماره	قالب اجتماعی	مهارت اجتماعی	علاقه ضد اجتماعی	روابط خانوادگی	روابط آموزشی	روابط اجتماعی
بعد اجتماعی	۰/۰۸۴	۰/۸۲۰	۰/۱۹۰	۰/۱۲۹	۰/۲۴۰	۰/۱۹۱
تعداد	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰
میانگین	۲۴/۰۰	۴۸/۳۳	۲۲/۰۵	۲۱/۵۶	۲۰/۵۱	۲۱/۵۲
انحراف استاندارد	۱/۷۶	۸/۰۳	۲/۰۳	۲/۰۱	۲/۰۲	۲/۳۴
سطح معناداری	۰/۰۵	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

جدول ۹: رگرسیون چند متغیره بین بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	B	خطای معیار	بتا	T	سطح معناداری	کجی	کشیدگی
	۰/۳۳۹	۰/۰۷۱	۰/۲۹۸	۵/۶۵۴	۰/۰۰	۰/۰۱۳۹	-۰/۵۹۱

با توجه به جدول (۸) که در آن سطح معناداری بین بعد اجتماعی و سازگاری اجتماعی، کوچکتر از $0/01$ ($P < 0/01$) می باشد، فرض صفر H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود، بنابراین مشخص می گردد که بین این دو متغیر با همبستگی (۰/۲۹۸) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه تحقیق مورد تأیید واقع می شود. در پس می توان گفت هر چه بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه از نظر دانش آموز مناسب باشد، سازگاری اجتماعی در دانش آموزان نیز بالا خواهد رفت. فرضیه پنجم: بین بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد.

جدول ۱۰: میزان همبستگی بین بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه و ابعاد سازگاری اجتماعی

آماره	قالب اجتماعی	مهارت اجتماعی	علاقه ضد اجتماعی	روابط خانوادگی	روابط آموزشی	روابط اجتماعی
بعد ورزشی	۰/۱۲۳	۰/۷۰۴	۰/۲۵۳	۰/۱۹۶	۰/۲۶۹	۰/۲۵۸
تعداد	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰	۳۳۰
میانگین	۲۴/۰۰	۴۸/۳۳	۲۲/۰۵	۲۱/۵۶	۲۰/۵۱	۲۱/۵۲
انحراف استاندارد	۱/۷۶	۸/۰۳	۲/۰۳	۲/۰۱	۲/۰۲	۲/۳۴
سطح معناداری	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

جدول ۱۱: رگرسیون چند متغیره بین بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی

فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی	B	خطای معیار	بتا	T	سطح معناداری	کجی	کشیدگی
	۰/۴۱۰	۰/۵۵	۰/۳۸۱	۷/۴۵۸	۰/۰۰	۰/۰۱۳۹	-۰/۵۹۱

با توجه به جدول (۵_۲) که در آن سطح معناداری بین بعد ورزشی و سازگاری اجتماعی، کوچکتر از $0/01$ ($P < 0/01$) می باشد، فرض صفر H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود، بنابراین مشخص می گردد که بین این دو متغیر با همبستگی (۰/۳۸۱) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و در نتیجه فرضیه تحقیق مورد تأیید واقع می شود. بدین معنا که هر چه بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه در مدرسه بیشتر باشد، احتمال سازگاری اجتماعی دانش آموز بیشتر است. فرضیه ششم: میزان سازگاری اجتماعی در دو گروه دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۲: نتیجه آزمون t برای تفاوت بین دو گروه دختر و پسر در سازگاری اجتماعی

آماره	آزمون T	درجه آزادی DF	سطح معناداری
سازگاری اجتماعی	۳/۰۵۹	۳۲۸	۰/۰۰۲

با توجه به جدول (۱۱)، مقدار آزمون t (۳/۰۵۹) و درجه آزادی آن (۳۲۸)، این مقدار به لحاظ آماری معنادار است ($P < ۰/۰۱$)، به این معنی که بین سازگاری اجتماعی دختران و پسران دوره متوسطه تفاوت وجود دارد و بنابراین فرضیه تحقیق تأیید می گردد. با توجه به مقادیر میانگین های این دو گروه که در جدول آمده است می توان گفت که سازگاری اجتماعی دختران به طور معناداری بیشتر از سازگاری اجتماعی پسران است. فرضیه هفتم: میزان سازگاری اجتماعی در پایه های تحصیلی دوره متوسطه نظری تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۳: آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس های سه گروه

سطح معناداری	درجه آزادی ۲ DF2	درجه آزادی ۱ DF1	تست لوین
۰/۱۸۹	۳۲۷	۲	۱/۶۷۴

با توجه به جدول (۱۲)، از آنجایی که آزمون لوین معنادار نمی باشد ($Leven = ۱/۶۷۴$ و $P > ۰/۰۵$) مشخص می گردد که شرط همگنی واریانس ها برای گروه ها برقرار می باشد.

جدول ۱۴: نتیجه آزمون تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) برای بررسی وجود تفاوت در سازگاری اجتماعی بین پایه های تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی DF	میانگین مجزورات	آزمون F	سطح معناداری
بین گروه ها	۶۴۵/۰۶۶	۲	۳۲۲/۵۳۳	۶/۳۱۷	۰/۰۲۲
درون گروه ها	۱۶۶۹۵/۳۸۶	۳۲۷	۵۱/۰۵۶		
کل	۱۷۵۴۰/۴۵۲	۳۲۹			

بر اساس جدول (۱۳)، معناداری آزمون تحلیل واریانس ($F = ۶/۳۱۷$ و $P < ۰/۰۱$) نشان می دهد که بین پایه های مختلف تحصیلی در سازگاری اجتماعی تفاوت وجود دارد و بنابراین فرضیه تحقیق تأیید می گردد. اما برای اینکه بدانیم که این تفاوت بین چه پایه هایی وجود دارد باید از آزمون تعقیبی توکی^۳ استفاده کنیم که در جدول زیر نتایج آن آمده است.

جدول ۱۵: نتیجه آزمون تعقیبی توکی (Tukey HSD) برای مشخص کردن مکان تفاوت

تفاوت میانگین ها	خطای استاندارد	سطح معناداری
پایه اول - پایه دوم	۱/۶۶۹ -	۰/۱۷۲
پایه اول - پایه سوم	۳/۴۸۲ -	۰/۰۰۲
پایه دوم - پایه سوم	۱/۸۱۳ -	۰/۲۲۸

با توجه به جدول (۱۴)، مشخص می شود که تنها تفاوت معنی دار در سازگاری اجتماعی بین پایه های تحصیلی اول با سوم وجود دارد ($HSD = -۳/۴۸۲$ و $P < ۰/۰۵$).

^۳Tukey

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش نشان داد که بین فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد. در رابطه با مقایسه نتایج این پژوهش با سایر پژوهش های قبلا انجام شده که آیا این نتایج با سایر پژوهش ها همخوانی دارد یا خیر، باید گفت که پژوهشی به طور مستقیم و مشخص مانند پژوهش حاضر به بررسی ارتباط فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی پرداخته باشد یافت نگردید ولی کسانی مانند فارب و ماتجاشو^{۲۸}(۲۰۱۴)، فرد و لانبورگ^{۲۹}(۲۰۱۶)، لپس کام^{۳۰}(۲۰۰۴)، اورسون و میلساب^{۳۱}(۲۰۰۵)، دارلینگ^{۳۲}(۲۰۰۵)، مقصودی ایمن، هادوی، تندنویس^{۳۳}(۱۳۹۱) به بررسی فعالیت های فوق برنامه با متغیرهایی دیگر پرداخته اند. بنابراین در ارتباط با هدف کلی پژوهش باید به نتیجه حاصل شده از این پژوهش اکتفا نمود.

اهمیت فعالیت های فوق برنامه با توجه به کارکردهای متعدد آن بسیار است. این فعالیت ها به دلیل داشتن خصوصیتی چون مشارکت داوطلبانه و آزادی عمل، انجام کار گروهی، افزایش توان علمی، رشد ابعاد مختلف شخصیتی، شکوفایی استعدادها، شکل گیری یادگیری در سطح بالا، تبدیل دانش آموز به یک عنصر فعال کنشگر به جای عنصر منفعل در چرخه آموزش، افزایش انگیزه و ... در صورت طراحی مناسب می توان تحول مثبتی را در امر مهم آموزش ایجاد کرد. به عبارتی تجلی تحقق تربیت به معنای واقعی کلمه را می توان از اجرای این قبیل فعالیت ها مشاهده کرد. در این صورت نوع نگاه به یادگیری از وضع موجود خارج و برای دانش آموزان لذت بخش خواهد شد و این مهم در جدول (۳) و (۴) نشان داده می شود که بین بعد علمی و درسی فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد. بعد علمی فعالیت های فوق برنامه مدرسه به عنوان یکی از مولفه های فعالیت های فوق برنامه از جمله مواردی است که یافته های این پژوهش نشان داد نشان داد که با سازگاری اجتماعی دانش آموزان مرتبط است، رشد علمی دانش آموز تحت فعالیت های فوق برنامه می تواند به طرق مختلف، برای مثال در ارتباط او و دبیرانش و یا همکلاسی هایش و حتی والدینش موثر بوده و سازگاری او را تحت تاثیر قرار دهد. که این نتیجه با یافته های پژوهش شولروف^{۳۴}(۲۰۱۰)، هولوی^{۳۵}(۲۰۰۶)، همخوانی دارد.

در این تحقیق یکی دیگر از مولفه های فوق برنامه که همبستگی و ارتباط آن با سازگاری اجتماعی دانش آموزان مورد بررسی قرار گرفت، بعد فرهنگی فعالیت های فوق برنامه مدرسه بود. نتیجه پژوهش حاضر نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری میان بعد فرهنگی مدرسه و سازگاری اجتماعی دانش آموزان وجود دارد. همانطور که به آن اشاره شد در این تحقیق ما بعد فرهنگی را در سه مقوله فرهنگی، هنری، دینی در نظر گرفته ایم که دانش آموز با قرار گرفتن در فعالیت های فوق برنامه فرهنگی مدرسه می تواند مهارت ها و نگرش هایی را در این خصوص به دست آورد که بسیاری از هنجارهای اجتماعی را یاد بگیر و در خود نهادینه سازد، و به تبع این در سازگاری او موثر خواهد بود. که این نتیجه با یافته های پژوهش آسترالین^{۳۶}(۲۰۰۹)، آفورد^{۳۷}(۲۰۰۶) و فضلی خانی و همکاران^{۳۸}(۱۳۸۴) همخوانی دارد.

فرضیه چهارم در حقیقت تلقی دانش آموزان از فعالیت های اجتماعی در مدرسه که در بعد اجتماعی فعالیت های فوق برنامه جلوه گری می کند، به عنوان یکی دیگر از مولفه های فعالیت های فوق برنامه از جمله مواردی است که پژوهش ما نشان داد

^{۲۸}Farb, A. F. and Matjasko^{۲۹}Lunenburg^{۳۰}Lipscomb^{۳۱}Everson and Millsap^{۳۲}Feldman and Matjasko^{۳۳}Darling^{۳۴}Holloway^{۳۵}Australian^{۳۶}Offord and Lipman

که با سازگاری اجتماعی دانش آموزان مرتبط است. در این فرضیه با توجه به تفسیر گویه های در نظر گرفته شده که اکثرا بر اساس تقویت روحیه همکاری و همیاری، رعایت حقوق دیگران، احترام به همدیگر، برابری و عدالت و غیره بود نشان می دهد که دانش آموزانی که از نظر بعد اجتماعی به عنوان یکی از مولفه های فعالیت های فوق برنامه دارای نمره بالایی باشد، میزان سازگاری اجتماعی بالایی خواهند داشت. این نتیجه نیز با یافته های پژوهش، دن لات و پالین و پدرسون^{۲۰۰۹}، فردریکس^{۲۰۰۸}، فردریکس^{۲۰۰۶}، لیپس کان^{۲۰۰۷}، فلدمن و ماتجاسکو^{۲۰۰۵}، زاف، مور، پایلو، ویلیامز^{۲۰۰۳}، هاریسون و نارگان^{۲۰۰۳}، ماتین^{۲۰۰۳}، هولوی^{۲۰۰۰}، گیلک^{۱۳۸۵} همخوانی دارد.

فوق برنامه ورزشی یکی از مهم ترین برنامه ها و فعالیت ها است که می تواند برای آموزش مهارت های زندگی و اجتماعی به دانش آموزان به کار گرفته شود؛ از این رو تمام دانش آموزان باید از بهترین امکانات مادی و کالبدی ورزش برخوردار باشند تا توان بالقوه و آمادگی جسمانی و روحی خود را بهبود بخشیده، با نشاط و شادابی نقش مؤثرتری در توسعه پایدار ورزش مدارس ایفای نمایند. فوق برنامه ورزشی در بین دانش آموزان اهمیت ویژه ای دارد و در تأمین سلامت جسمی و روانی آنان بسیار مؤثر است. یافته های پژوهش نیز نشان داد که بین بعد ورزشی فعالیت های فوق برنامه با سازگاری اجتماعی دانش آموزان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. این نتیجه با یافته های پژوهش کسانی از جمله: لانبورگ^{۲۰۱۲}، هو من^{۲۰۰۶}، هاریسون و نارگان^{۲۰۰۳}، سیلیکر و کوپرک^{۲۰۰۴}، اسلس و باربر^{۲۰۰۴}، بشیریان^{۱۳۷۶}، زارعی^{۱۳۸۰}، صباغ لنگرودی^{۱۳۷۸} و همخوانی دارد.

جنسیت یکی از عوامل تعیین کننده در تفاوت های فردی است که در این پژوهش نیز شاهد این تفاوت هستیم. بدین صورت که دختران با میانگین ۱۳۲/۰۹ نسبت به پسران با میانگین ۱۲۹/۶۷ دارای سازگاری بالایی می باشند، ولی باید در نظر داشت که این فاصله بین نمره سازگاری اجتماعی دختران و پسران زیاد نیست، در مورد همسویی نتایج این فرضیه می توان گفت با یافته های کنتلی^{۲۰۰۸}، هسای چانگ و اسمیت^{۲۰۰۸}، زیرمسکی^{۲۰۰۷}، سیلا و بیلگریو^{۲۰۰۷}، زمانی، اعتمادی، فاتحی زاده، بهرامی^{۱۳۹۰}، ابطحی و ندری^{۱۳۹۰}، فتحی، رضاپور و یاقوتی آذر^{۱۳۸۹}، آذین و موسوی^{۱۳۸۹}، خوش کنش و همکاران^{۱۳۸۹}، شهینی ییلاق^{۱۳۸۸}، حسینی و مقتدر^{۱۳۸۸}، واحدی و مرادی^{۱۳۸۸}، حمیدپور^{۱۳۸۸}، میکائیلی منیع و مددی امام زاده^{۱۳۸۷}، عارفی و رضویه^{۱۳۸۲} همخوانی دارد.

همچنین این پژوهش نشان می دهد، میزان سازگاری اجتماعی دانش آموزان در پایه های تحصیلی تفاوت وجود دارد. با توجه به میانگین سازگاری اجتماعی برای پایه اول (۱۲۹/۵۴) و پایه سوم (۱۳۳/۰۲) می توان نتیجه گرفت میزان سازگاری اجتماعی در پایه سوم بیشتر از پایه اول است. البته باید این نکته را در نظر داشت که همه شرایط برای فعالیت های فوق برنامه در مدارس متوسطه نظری برای سه پایه تقریباً یکسان است، و آنچه که می تواند نتیجه این فرضیه را تحت تاثیر قرار دهد رشد و بلوغ فکری دانش آموزان پایه های بالا باشد، گرچه در این فرضیه نیز میزان سازگاری پایه اول و سوم آن چنان زیاد نمی باشد. این نتایج نیز با یافته های، برغندان، ترخان و قائمی خمایی^{۱۳۹۰}، آذین و موسوی^{۱۳۸۹}، رستمی واحمدنیا^{۱۳۸۹} مطابقت دارد.

^۱Denault, and Pedersen

^۲Fredricks, J. A. and Eccles,

^۳Lipscomb

^۴Feldman and Matjasko

^۵Zaff, Moore, Papillo and Williams

^۶Harrison and Narayan

^۷machine

^۸Lunenburg

^۹Ho_mann

^{۱۰}Silliker and Quirk

^{۱۱}Eccles, J. S. and Barber

^{۱۲}Kentli

^{۱۳}Hsieh chang, and Smith

^{۱۴}Zyromski

^{۱۵}Cecilia, Belgrave

همان طور که اشاره شد، نتایج تحقیقات پژوهشگران ایران و سایر کشورها هم موید مطلوبیت دامنه تاثیر گذاری فعالیت های فوق برنامه است. البته تاثیر گذاری آن ها در راستای مقابله با ناهنجاری های اجتماعی و معضلات جوامع امروزی و حل مشکلات، مطلوبیت فعالیت های فوق برنامه را شامل می شود. پژوهش حاضر بررسی رابطه فعالیت های فوق برنامه و سازگاری اجتماعی است که به دلیل ویژگی های اشاره شده و جامعه پذیری نهادینه ویژگی های مذکور تاثیر با اهمیتی در سازگاری اجتماعی دانش آموزان داشته و در نتیجه آن گرایش به سوی هنجارهای اجتماعی مطلوب و رعایت حقوق دیگران از لحاظ دانشی، نگرش، مهارت از مسیر فعالیت های فوق برنامه به شکل مناسب تری اتفاق می افتد.

پیشنهادهات

علاوه براین که پژوهش هایی در فعالیت های فوق برنامه در سایر شهرها، مدارس، پایه ها و . . که در همه پژوهش ها پیشنهاد می شود، محقق معتقد است پژوهش های تطبیقی بخصوص در کشورهای موفق در این مورد صورت گرفته و بومی سازی شود، و برنامه ریزان رده های بالا برای فعالیت های فوق برنامه فاکتورهایی را بر اساس اصول روانشناختی و روانشناسی تنظیم کنند تا این فعالیت ها بر اساس چهارچوب صورت گرفته و از اتلاف وقت، هزینه و انرژی جلوگیری شود. همچنین عوامل آموزشی بخصوص معلمان به فعالیت های فوق برنامه اهمیت بیشتر داده و فعالیت های یادگیری و تدریس خود را به سوی فعالیت های فوق برنامه سوق دهند چرا که ارتباطات در یادگیری در قالب فعالیت های فوق موثر است و رسمیت کلاس درس تعریف شده را ندارد.

منابع

- گیلک، مهناز. (۱۳۸۵)، آموزش مهارت های زندگی از طریق فعالیت های مکمل و فوق برنامه مدارس، پیوند، شماره ۳۱۸.
- شعاری نژاد، علی اکبر. (۱۳۷۴)، نقش فعالیت های فوق برنامه در تربیت نوجوانان، تهران: اطلاعات.
- جعفریان، سیما. (۱۳۸۹)، در ارزش و اهمیت فوق برنامه (گزارشی از جلسه نقد و بررسی کتاب "نقش فعالیت های فوق برنامه در تربیت نوجوانان")، رشد معلم، شماره ۲۵۱، صص ۴۴-۴۴.
- حسینی، محمد. (۱۳۸۱)، فعالیت های فوق برنامه، تربیت، سال ۱۸، شماره ۳.
- اوتاری نیا، محمد علی. (۱۳۸۷)، نقش فعالیت های گروهی فوق برنامه بر سازگاری روانی و اجتماعی دانش آموزان استثنایی، تعلیم و تربیت استثنایی، شماره ۸۷، صص ۱۳-۳.
- علم الهدایی، سید حسن. (۱۳۸۷)، ریاضیات مدرسه و آموزش غیر رسمی، مجموعه مقالات اولین همایش آموزش و یادگیری غیر رسمی، مشهد: دانشگاه فردوسی.
- تاجیک اسماعیلی، عزیزالله. (۱۳۸۳)، عملکرد معلمان پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی از اهداف، روش تدریس و مهارت تدریس، دانشگاه تربیت معلم.
- شکرچی زاده، پروش؛ کریمیان، جهانگیر. (۱۳۸۴)، توصیف امکانات فوق برنامه ورزشی دانشگاه های علوم پزشکی از دیدگاه مدیران تربیت بدنی، حرکت، شماره ۲۳، صص ۱۶۹-۱۵۷.
- مزدآ. (۱۳۵۱)، کارهای فوق برنامه در دبیرستان های شهرستان ها، مکتب مام، شماره ۱۸، صص ۴۳-۴۲.
- بهارستانی، مریم. (۱۳۸۳)، فوق برنامه در تابستان، اردو، نمایشگاه و کتابخانه مدارس، پیوند، شماره ۲۹۹، ۲۹۸، ۲۹۷، صص ۸۵-۸۱.
- فضلی خانی، منوچهر. (۱۳۸۲)، راهنمای تهیه و تدوین فعالیت ها مکمل و فوق برنامه، تهران: موسسه فرهنگی منادی تربیت.
- پروین، محسن. (۱۳۸۹)، کارگاه شعر و شاعری: تجربه ای از فعالیت های فوق برنامه و مکمل، ادبیات و زبان ها، رشد آموزش زبان و ادب فارسی، شماره ۹۶، صص ۷۹-۷۴.
- مقصودی ایمن، حمیدرضا؛ هادوی، فریده؛ تندنویس، فریدون. (۱۳۹۱)، مقایسه تحلیلی وضعیت موجود منابع انسانی در فوق برنامه دانشگاه های ایران با وضعیت ده سال قبل، تربیت بدنی: مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۱۵، صص ۹۳-۱۱۰.

- بشیریان، هادی. (۱۳۷۶)، بررسی ساختار تشکیلاتی و نیروی انسانی متخصص مراکز تربیت بدنی دانشگاه های کشور، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- زارعی، علی. (۱۳۸۰)، نحوه گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه های علوم پزشکی کشور با تاکید بر فعالیت های ورزشی و مقایسه آن با سایر دانشگاه های علوم پزشکی، پایان نامه دکترای واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی.
- صباغ لنگرودی، مهدی. (۱۳۷۸)، چگونگی گذران اوقات فراغت دانشجویان پسر دانشگاه اصفهان با تاکید بر فعالیت های ورزشی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان.
- زمانی، رزیتا؛ اعتمادی، عذرا؛ فاتحی زاده، مریم؛ بهرامی، فاطمه. (۱۳۹۰)، رابطه میان سبکهای دلبستگی و سازگاری اجتماعی، دو فصلنامه علمی و پژوهشی روانشناسی بالینی و شخصیت، دانشگاه شاهد، سال ۱۹، شماره ۶.
- ابطحی، معصومه السادات و ندری، خدیجه. (۱۳۹۰)، رابطه خلاقیت و سازگاری اجتماعی با عملکرد دانش آموزان متوسطه شهر زنجان، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، سال سوم، شماره دوم، صص ۲۸-۱۵.
- فتحی، آیت اله؛ رضایور، یوسف؛ یاقوتی آذر، شهرام. (۱۳۸۹)، تعیین رابطه بین نیازهای بنیادی و حمایت اجتماعی با سازگاری اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر، فصلنامه مطالعات اجتماعی، صص ۱۴۶-۱۳۱.
- خوش کنش، ابوالقاسم؛ اسدی، مسعود؛ شیرعلی پور، اصغر؛ کشاورزافشار، حسین. (۱۳۸۹)، نقش نیازهای بنیادی و حمایت اجتماعی در سازگاری اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه، فصلنامه روان شناسی کاربردی، سال ۴، شماره ۱(۱۳)، صص ۹۴-۸۲.
- شهینی ییلاق، منیجه؛ مکتبی، غلامحسین؛ شکرکن، حسین؛ حقیقی، جمال؛ کیانپورقهفرخی، فاطمه. (۱۳۸۸)، بررسی تأثیر آموزش هوش هیجانی بر اضطراب اجتماعی، سازگاری اجتماعی و هوش هیجانی دانشجویان دختر و پسر، مجله دستاوردهای روان شناختی (علوم تربیتی و روان شناختی) دانشگاه شهید چمران، دوره ۴، سال شانزدهم، شماره ۱، صص ۲۶-۳.
- حسینی، ساناز؛ مقتدر، لیلا. (۱۳۸۸)، اثربخشی آموزش راهبردهای مقابله با استرس بر سازگاری اجتماعی، اندیشه و رفتار، دوره سوم، شماره ۱۲، صص ۷۳-۶۶.
- واحدی، شهرام؛ مرادی، سمانه. (۱۳۸۸)، رابطه ی سبکهای دلبستگی پدر و مادر با هوش هیجانی، رفتاری و اجتماعی در دانشجویان غیر بومی، مجله علمی و پژوهشی اصول بهداشت روانی، صص ۲۳۲-۲۲۳.
- حمیدپور، حسن؛ حسینیائی، علی؛ پژوهنده، علی. (۱۳۸۸)، نقش آموزش پیش دبستانی در یادگیری مهارت های روانی- حرکتی و سازگاری اجتماعی، مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره پنجم، سال ۱۶-۲، شماره ۳، صص ۱۳۸-۱۱۷.
- میکائیلی منیع، فرزانه؛ مددی امام زاده. (۱۳۷۸)، بررسی هوش هیجانی- اجتماعی و سازگاری اجتماعی در دانشجویان دارای حکم انضباطی و مقایسه آن با دانشجویان بدون حکم انضباطی دانشگاه ارومیه، فصلنامه علمی و پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز، سال دوم، شماره یازده.
- عارفی، مژگان؛ رضویه، اصغر. (۱۳۸۲)، بررسی رابطه پرخاشگری آشکار و ارتباطی با سازگاری عاطفی، اجتماعی دانش آموزان دختر و پسر، دانش و پژوهش در روانشناسی، صص ۱۲۵-۱۱۳.
- برغندان، سپیده؛ ترخان، مرتضی؛ قائمی خمایی. (۱۳۹۱)، تعیین اثربخشی آموزش مدیریت خشم بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر رشت، فصلنامه مطالعات روان شناسی بالینی، شماره هشتم، سال دوم، صص ۱۶۵-۱۳۹.
- آذین، احمد؛ موسوی، سید محمود. (۱۳۹۰)، بررسی نقش عوامل آموزشی بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان فریدونشهر، جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و دوم، شماره اول، صص ۲۰۰-۱۸۳.
- رستمی، صباح؛ احمدنیا، شیرین. (۱۳۹۰)، تعیین سهم های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر جوانرود سال ۱۳۸۹. فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۱، صص ۱۴۷-۱۲۹.

- Fredricks, J. A. and Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relations. *Developmental Psychology*, 42:698_713.
- Barr.N (2005). Financing Higher Education. *Finance and Development*, Vol. 42, No. 2.
- Zaff JS, Moore KA, Papillo AR, Williams S.(2003). Implications of extracurricular activity participation during adolescence on positive outcomes. *Journal of Adolescent Research* 18: 599-630.
- Harrison PA, Narayan G.(2003). Differences in behavior, psychological factors, and environmental factors associated with participation in school sports and other activities in adolescence. *The Journal of School Health* 73: 113-9.
- Shulruf, B. (2010). Do extra-curricular activities in schools improve educational outcomes? A critical review and meta-analysis of the literature. *International Review of Education*, 56(5-6):591_612.
- Dhingra,R & Manhas,S & Thankur,N.(2005).establishing connectivity of emotional quotient (E.Q),spiritual quotient with social adjustment : A study of kashmiri woman .J.Hom. ecol. ۱۸(۴),۳۱۳_۳۱۷.
- Seevers, R. & Jones- Blank, M. (۲۰۰۸).The effects of social skills training on social skill development and on student behavior. *National forum of special educational journal*.V. 19. N1.
- Estell, D.B & Jones, M.H & Pearl, R.A & Van Acker,R & Farmer, T.W & Rodkin,P.R.(2008).Peer groups, popularity, and social preference: Trajectories of social functioning among students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. ۴۱,(۱), ۵-۱۴.
- Munkacsy, K.(2011). Social skills and mathematics learning.Budapest.Eotvos University, Psychology. 10, 277-290.
- Perez,R.(2006). Effects of Stress, Social Support and Coping Style on Adjustment to Pregnancy among Hispanic Women.
- Meijer, Susan A.Coping.(2010). styles and locus of control as predictors for psychological adjustment of adolescents with a chronic illness, Article provided by Elsevier in its journal *Social Science & Medicine*
- Elbedour, Salman.(2004).the effect of polygamous marital structure on behavioral, emotional and academic adjustment children, clinical. *chaïd and family psychology review*.vol,5
- Iwata,J.N & Noboru,K & Higochi,M & Hina,R.J.(2000).response of japanse and american students to the anxiety and scial skills questionair. *Journal of presonality assessment*.74(1),48_62
- Jaikumar.S and Muthumanickam.R .(2010),Social adjustment of higher secondary school students. *International Journal of Recent Scientific Research*1:036-038
- Cuests,M & Mckee,N.(2009), A school level analysis adolescent extra curricular activity, delinquency and depression: the hmpotence of situational context. *Youth odolence*.
- Jamalis,M & Fauzee,M and Amar,S.(2007), university putra Malaysia developing human val through extracurricular activities.
- Haskett,M.E and Willoughby.M.(2006),Paths to child social adjustment: parenting quality and children's processing of social information Department of Psychology, North Carolina State University, Raleigh, and Frank Porter Graham Child Development Institute, Chapel Hill, NC, USA
- Feldman, A. F. and Matjasko, J. L. (2005). The role of school-based extracurricular activities in adolescent development: A comprehensive review and future directions. *Review of Educational Research*, 75(2):159_210.
- Betz,C.L& Betz,C.R.(2005), An exploratory study of future plane and extra curricular activity of transition age youth and yougadults.
- Farb, A. F. and Matjasko, J. L. (2012). Recent advances in research on school based extracurricular activities and adolescent development. *Developmental Review*, 32(2):148.
- Lunenburg,F.C.(2010). Extracurricular Activities. schooling. volume1
- Lipscomb, S. (2007). Secondary school extracurricular involvement and aca demic achievement: A _xed e_ects approach. *Economics of Education Review*, 26(4):463_472
- Everson, H.T. and Millsap, R. E. (2005). Everyone Gains: Extracurricular Activities in High School and Higher SAT Scores. *College Board Research Report 2005-2*. New York: College Entrance Examination Board.
- Darling, N. (2005). Participation in extracurricular activities and adolescent adjustment: Cross-sectional and longitudinal _ndings. *Journal of Youth and Ado-*

- Holloway, J. (2000). Extracurricular Activities: The Path to Academic Success? Educational Leadership. 57(4), 87_88.
- Australian Bureau (2009). Children's participation in cultural and leisure activities
- Offord DR, Lipman EL, Duku EK.(2000). Sports, the Arts, and Community Programs: Rates and Correlates of Participation. Ottawa, Ontario: Human Resources and Social Development Canada.
- Denault, A.-S., Poulin, F., and Pedersen, S. (2009). Intensity of participation in organized youth activities during the high school years: Longitudinal associations with adjustment. Applied Developmental Science, 13(2):74_87.
- Fredricks, J. A. and Eccles, J. S. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: Are there developmental benefits for African American and European American youth? Journal of Youth and Adolescence, 37:1029_1043.
- Machine, K. (2002), limited English proficiency student and participation in extra and co curricular activities
- Ho_mann, J. P. (2006). Extracurricular activities, athletic participation, and adolescent alcohol use: Gender-differentiated and school-contextual effects. Journal of Health and Social Behavior, 47(3):275_290.
- Silliker, S and Quirk, J. (2000), the effect of extracurricular activity participation on the academic achievement & female high students. The school counselor. Vol:(4,4) Issue(4):288_293.
- Eccles, J. S. and Barber, B. (2000). Student Council, Volunteering, Basketball, or Marching Band: What Kind of Extracurricular Involvement Matters? Journal of Adolescent Research, 14(1), 10-43.
- Kentli, F. (2009). Comparison of hidden curriculum theories. European journal of education studies, 1(2). Adolescence, 34:493_505.
- Hsieh chang, Sh-Hu & Smith, R. A. (2008). Effectiveness of personal interaction in a learner-centered paradigm distance education class based on student satisfaction. Formerly Journal of research on computing in education. V40 N4
- Zyromski, B. E. D. (2007). Succeeding in School: A Qualitative Analysis. A dissertation submitted to the Graduate Faculty of North Carolina State University.
- Cecilia, Z. M. Belgrave, F. (2007). Stress, social support, and college adjustment among Latino students. Cultural Diversity and Mental Health. 2(3) : 193-203.